

Accountant, IT-auditor¹ of toch liever beide in de toekomst? (RE RA of RARE?)

R.J. Groot RA

Naar verwachting zal de accountant in de toekomst bij de controle van verantwoordingen steeds vaker worden geconfronteerd met opdrachten waarin automatisering een belangrijke rol speelt. Van de accountant wordt in deze gevallen verwacht dat hij snel en efficiënt tot een oordeel komt over de betrouwbaarheid van de opgeleverde informatie. Hiervoor is voldoende kennis nodig van de automatisering en van de processen bij klanten. In de opleiding en training van de accountant moet hier meer nadruk op worden gelegd, zodat de accountant ook in de toekomst zijn opdrachten kan vervullen.

1) De aanduiding EDP-audit is recentelijk door de Nederlandse Orde voor Register EDP Auditors (NOREA) omgezet in de term IT-audit. In dit artikel zal de nieuwe aanduiding IT-audit worden gehanteerd.

6 juli 2009. De accountant wordt gebeld door een klant met de vraag of de accountant morgen aan het eind van de dag een verklaring kan afgeven bij de balans en resultatenrekening van 6 juli 2009. Deze verklaring heeft de klant nodig voor een aanbesteding. De accountant antwoordt ...

Inleiding

Het accountantsberoep is ontstaan in een tijdperk – honderd jaar geleden – waarin computers en automatisering een onbekend en niet gemist fenomeen waren. Zoveel anders is dat op dit moment. Het leven is niet meer hetzelfde als de automatisering zou worden weggehaald uit het dagelijkse leven. Zo ook in het zakelijke leven, waarbij het niet meer de vraag is of geautomatiseerd moet worden, maar waarbij het de vraag is hoe geautomatiseerd moet worden en hoe bedrijfsprocessen moeten worden aangepast om te worden geautomatiseerd. De invloed van de automatisering op het bedrijfsleven en het openbare leven wordt eens te meer zichtbaar op de drempel van het millennium. Een overgang waarbij de verwachting is dat veel computers zullen weigeren als gevolg van programmafouten die te maken hebben met datavelden en dataposities.

Tijdens de uitvoering van de controle van de jaarrekening wordt de accountant tegenwoordig in bijna alle gevallen geconfronteerd met een meer of minder complex geautomatiseerd systeem, met netwerken, met EDI, met verschillende automatiseringsplatformen, enz. In feite is elke situatie anders, en om het nog complexer te maken verandert iedere situatie met regelmaat. Dit betekent dat de accountant zich, in het kader van de controle van de jaarrekening, in alle verschillende situaties een oordeel zal moeten vormen over de kwaliteit van de informatie die door het geautomatiseerde systeem wordt voortgebracht.

In de verschillende fasen van het controleproces moet de accountant dan ook keuzen maken bij het benaderen van deze geautomatiseerde omgevingen. Welke beheers-

maatregelen zijn getroffen in de automatisering? Op welke maatregelen kan of moet hij steunen? Hoe gaat hij de getroffen maatregelen controleren op hun werking (handhaving en naleving) en wat zijn de consequenties van de uitkomsten en de bevindingen van het onderzoek naar het geautomatiseerde systeem voor zijn oordeel omtrent de jaarrekening?

Al met al belangrijke basisvragen bij de wettelijk vastgelegde taak tot controle van de jaarrekening, waarvan men zich kan afvragen in hoeverre de huidige beroepsuitoefenaar in de accountancy zelfstandig in staat is in alle gevallen de juiste conclusies te trekken.

Uiteraard kan de accountant voor de beantwoording van deze vragen met betrekking tot de kwaliteit van de automatisering de hulp inroepen van specialisten, zoals IT-auditors, en zich verder minder verdiepen in automatiseringsvraagstukken. Dit betekent een ongewenste uitholling van het accountantsberoep, met als gevolg dat de accountant in de toekomst een (juridisch) specialist wordt op het gebied van het jaarrekeningrecht en op het gebied van de externe verslaggeving, waarbij de beoordeling van de kwaliteit van processen door derden wordt uitgevoerd. Met andere woorden, de accountant zal een behoorlijke basis aan automatiseringskennis moeten vergaren om in de toekomst de kwaliteit van de werkzaamheden op het gebied van administratieve organisatie en interne controle te kunnen beoordelen, zonder volledig afhankelijk te zijn van derden-specialisten.

De ontwikkelingen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie (ICT) waren voor KPMG mede de aanleiding tot het starten van een speciaal opleidingsprogramma voor accountants, dat erop is gericht om de accountant op te leiden tot specialist die zich nu en in de toekomst staande kan houden in de geautomatiseerde wereld. Dit programma wordt bij KPMG EDP Auditors (KEA) aangeduid met het rotationalprogramma of de KEA Masterclass. Inmiddels is in 1997 het opleidingsprogramma uitgebreid met een tweede variant om daardoor nog eerder in het praktijkopleidingstraject jonge aanstaande accountants op te leiden op het gebied van de automatisering.

In dit artikel zal worden ingegaan op het belang van automatiseringskennis bij accountants en de hiervoor beschreven opleidingsprogramma's. Daartoe zal eerst een korte inleiding worden gegeven op de ontwikkeling van de ICT-omgeving binnen ondernemingen, op de ontwikkelingen in het IT-auditberoep en op de ontwikkelingen in de aanpak van de controle van de jaarrekening in het algemeen en binnen KPMG (Audit 2000).

Ontwikkeling van de ICT-omgeving

In het kort heeft de ontwikkeling van de automatisering zich in bijna veertig jaar voltrokken van statische, centrale informatieverwerkingsfabrieken tot decentrale, flexibele systemen, met bedrijfsbrede toepassingen en vergaande integratie van automatisering en bedrijfspro-

cessen. Waar in het verleden de automatisering met name gericht was op massale administratieve gegevensverwerking, is de huidige automatisering terug te vinden in alle lagen van de organisatie. Multimedia, smelteling van beeld, geluid en data is aan de orde van de dag met als doel de efficiency van informatieverzorging te verbeteren en de automatisering in te zetten ter verbetering van bedrijfsprocessen en daarmee de resultaten van de onderneming. Dit heeft ertoe geleid dat de huidige automatiseringsomgevingen zich als volgt laten kenmerken:

- * hoge mate van complexiteit;
- * veel mogelijkheden tot communicatie tussen verschillende systemen (interne en externe integratie);
- * veel omvangrijke automatiseringsprojecten die gepaard gaan met hoge kosten.

De verwachting is dat de complexiteit van organisaties en automatisering in de toekomst verder toeneemt en zal leiden tot een situatie waarin klanten on line rechtstreeks bestellen, inkopen via EDI automatisch worden geregeld en de financiële afhandeling wordt gedaan door geïntegreerde systemen in een papierloze/papierarme omgeving.

Deze ontwikkelingen betekenen voor de accountant in de rol van controleur van de jaarrekening dat de procesbeoordeling, die de basis vormt van de moderne controleaanpak², alleen kan worden uitgevoerd met behulp van een gedegen kennis van automatisering. Slechts dan is de accountant voldoende in staat vast te kunnen stellen wat de kwaliteit is van deze processen en wat de kwaliteit is van de beheersingsmaatregelen. Deze kennis kan op twee manieren worden verkregen, namelijk door zelf de kennis en ervaring op te doen of door deze kennis in te huren. Dit laatste door het inzetten van IT-auditoren. Indien de accountant in de toekomst zijn positie wil behouden in controles bij klanten met complexe automatisering (en dat worden er steeds meer), dan zal de accountant zelf kennis moeten hebben van ontwikkelingen op automatiseringsgebied en de invloed van de automatisering op de beheersing van de organisatie.

Ontwikkeling van het IT-auditvakgebied

Het vakgebied IT-auditing heeft zich in de afgelopen jaren snel ontwikkeld, parallel aan de opkomst van de automatisering binnen ondernemingen. In de beginjaren (1960) bestond de automatisering bij ondernemingen uit grote mainframes voor massale administratieve verwerking. Bij enkele klanten van de accountant werd het vak van IT-auditor door de accountant zelf uitgeoefend. Na het minicomputertijdperk en het verschijnen van personal computers op de bureaus van gebruikers zijn wij momenteel aangeland in het tijdperk waarin interne netwerken worden gebouwd binnen bedrijven en waarbij de verschillende interne netwerken wereldwijd worden verbonden met elkaar via onder meer Internet. In dit speelveld heeft de IT-auditor zich in de afgelopen jaren een belangrijke rol verworven, als auditor zowel voor het management van een onderneming respectievelijk als onafhankelijke derde ter beoordeling van de kwaliteit van de automatisering als voor de accountant in het kader van de controle van de jaarrekening.

Het vakgebied automatisering is inmiddels een zeer groot terrein geworden, waarin generalisten niet meer het totale overzicht op alle onderdelen en kwaliteitsaspecten kunnen behouden. Dit geldt ook voor de IT-auditor. Duidelijk is dat één enkele IT-auditor onvoldoende kennis kan hebben om op alle aspecten van deze automatisering een kritisch oordeel te kunnen vormen. Dit heeft ertoe geleid dat er binnen het IT-auditvakgebied in grote lijnen een onderscheid kan worden gemaakt tussen:

- * Information System Auditors (ISA), en
- * Technical Auditors (TA).

De belangrijkste aandachtsgebieden van de ISA zijn de kwaliteitsaspecten van de automatiseringsorganisatie en de beheersmaatregelen in de applicatieve software. De werkzaamheden van de ISA lijken daarmee tot op bepaalde hoogte op die van de accountant. Ook de accountant wil immers vaststellen dat, bij een procesgerichte aanpak van de controle van de jaarrekening, binnen de verschillende processen kwantitatief en kwalitatief voldoende beheersmaatregelen zijn getroffen om hierop te kunnen steunen voor zijn oordeelsvorming over de jaarrekening.

De TA heeft als voornaamste aandachtsgebied de technische kant van de automatisering, zoals de hardware, de systeemsoftware, databases en de organisatie van het rekencentrum. De uitvoering van technical audits vraagt onder meer veel specifieke kennis van systeemtypen, netwerken en hardware/software-infrastructuren. Binnen de tweedeling tussen ISA en TA is nog sprake van verdere specialisatie.

Om de collega IT-auditoren in de praktijk niet tekort te doen moet worden opgemerkt dat een rigide indeling in TA en ISA niet altijd standhoudt en dat de praktijk vaak grijs is in plaats van zwart en wit. Als denkmodel voor het vervolg van dit artikel over het opleidingsprogramma binnen KPMG is een dergelijke indeling echter goed bruikbaar. In figuur 1 is de indeling met de verschillende opdrachtgevers nog eens weergegeven.

ICT en de aanpak van de controle van de jaarrekening

De kwaliteit van de informatie die dient als uitgangspunt voor de jaarrekening is afhankelijk van de inrichting van de bedrijfsprocessen en de getroffen beheersmaatregelen in de organisatie en binnen de automatiseringsomgeving. De accountant heeft in principe twee mogelijkheden om de betrouwbaarheid van informatie vast te stellen. Namelijk door te kiezen voor een gegevensgerichte aanpak dan wel een systeemgerichte aanpak.

Bij de keuze voor een gegevensgerichte aanpak kan in de meeste gevallen de automatisering buiten beschouwing blijven. In de praktijk echter blijkt de gegevensgerichte controleaanpak van routinematige stromen vaak niet mogelijk vanwege enerzijds de massaliteit van deze transacties en anderzijds vanwege het ontbreken van controleverbanden tussen ingaande en uitgaande gegevensstromen.

2) Zie het artikel 'Van systeembeoordeling naar procesbeoordeling' van drs. M.J.A. Koedijk in dit boek.

De verwachting is daarom dat de accountant in de toekomst vaker zal vaststellen dat hij zal moeten steunen op de goede werking van de ICT-omgeving en de maatregelen van interne controle, informatiebeveiliging en van de kwaliteit van maatregelen in toepassingsprogramma's. Voldoende kennis en inzicht in automatisering en IT-auditaspecten is derhalve in de toekomst onontbeerlijk voor de accountant om zich vaktechnisch verantwoord een oordeel te kunnen vormen over de getrouwheid van de jaarrekening.

De moderne aanpak van de controle van de jaarrekening

In 1997 heeft KPMG een nieuwe moderne aanpak gelanceerd voor de controle van de jaarrekening. In deze vernieuwde aanpak, voorlopig Audit 2000 genaamd, staat niet de jaarrekening centraal maar de beoordeling van bedrijfsprocessen en de risicoanalyse (zie figuur 2).

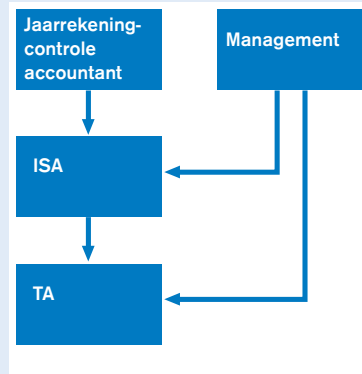
Iedere organisatie heeft een visie waarin doelstellingen worden geformuleerd. Voor de realisatie van de doelstellingen ontwikkelt de onderneming een strategie, ontwerpt zij een organisatie, worden processen ingericht en worden middelen verbruikt. Snelle en effectieve aanpassingen van de strategie zijn noodzakelijk wanneer doelstellingen onrealistisch of achterhaald zijn geworden. Lukt dit niet dan staat de continuïteit van de organisatie op het spel. In de huidige situatie met snel veranderende en internationaal expanderende markten, grote concurrentie, platte organisaties en nieuwe technologieën zijn managers van ondernemingen gedwongen om de eigen organisatie kritisch te beoordelen en indien noodzakelijk aan te passen aan de huidige eisen. Centraal staat daarbij de vraag welke beheersmaatregelen getroffen moeten worden om doelstellingen te verwezenlijken.

In deze nieuwe aanpak gaat de accountant uit van de strategie van de onderneming en beoordeelt hij de wijze waarop bedrijfsprocessen zijn ingericht om de business risks te beheersen en de doelstellingen te realiseren. Begrijp uw klant en doorzie de processen en maatregelen, is hierbij de belangrijkste boodschap. Niet de jaarrekening die geheel wordt doorgecheckt, maar de mededeling van de accountant dat de onderneming zijn zaken goed heeft geregeld nu en voor de toekomst is interessant voor belanghebbenden van de onderneming. In goed Nederlands moet worden gesteld dat de accountant tegenwoordig zekerheid of in het Engels assurance moet leveren.

In de fase van de analyse van de bedrijfsprocessen beoordeelt de accountant de inrichting van de bedrijfsprocessen en de mate waarin in bedrijfsprocessen de bedrijfsrisico's worden beheerst en bewaakt. Hierbij speelt automatisering een zeer belangrijke rol, aangezien veel beheersmaatregelen zijn ingebakken in de automatisering.

Automatisering dient in de nieuwe jaarrekeningcontroleaanpak op twee manieren te worden benaderd, namelijk als:

- * bedrijfsproces; en als
- * onderdeel van alle maatregelen binnen bedrijfsprocessen.

Figuur 1. Opdrachtgevers IT-audit.

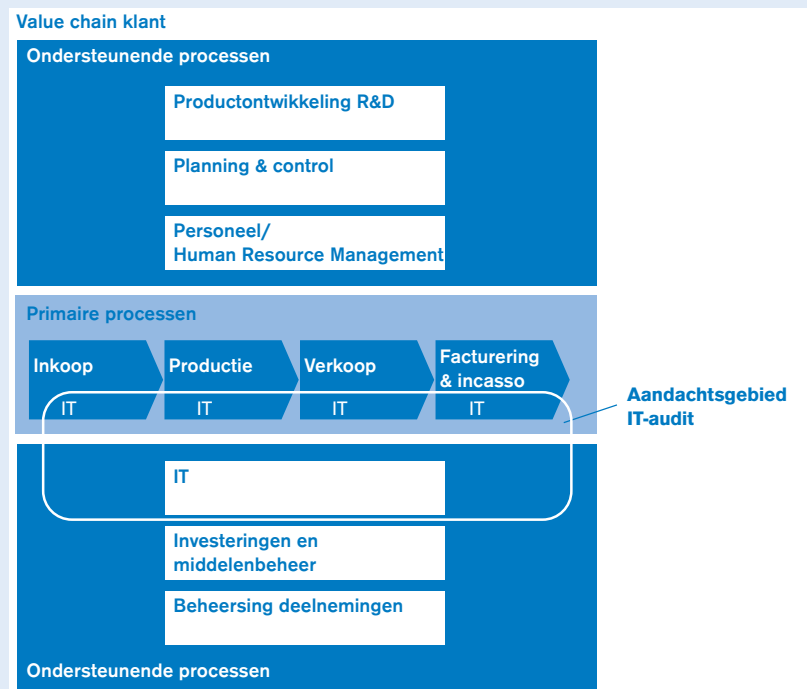
In het eerste geval spreken wij van de beoordeling van de algemene ICT-beheersmaatregelen en in het tweede geval van geprogrammeerde beheers- en controlemaatregelen. Dit wordt duidelijk gemaakt in figuur 2. Hierin is schematisch het hoofdproces van een onderneming weergegeven en is de invloed van automatisering per processtap en als ondersteunend proces aangegeven.

Aanpak automatisering als bedrijfsproces

Informatie vormt één van de belangrijkste middelen voor de beheersing van de bedrijfsprocessen. Het informatieverwerkende systeem als geheel is verantwoordelijk voor tijdige en betrouwbare informatie en kan worden gezien als een basisvoorziening die ten grondslag ligt aan alle bedrijfsprocessen. De kwaliteit van de informatievoorziening en de informatieverwerkende systemen is afhankelijk van een stelsel van algemene beheersmaatregelen, welke als volgt kunnen worden onderverdeeld:

- * de organisatie en het management van de automatisering;
- * de systeemontwikkelings- en onderhoudsorganisatie;
- * informatiebeveiliging(sbeleid);
- * calamiteitenopvangplannen.

Figuur 2. Processchema.

De accountant zal bij de besluitvorming over de strategie van de controle moeten bepalen wat de kwaliteit is van het geautomatiseerde informatieverwerkingsproces, en zich moeten overtuigen van de goede werking ervan om er zeker van te zijn dat in continuïteit op deze stelsels kan worden gesteund. Hiervoor is gedegen kennis, ervaring en begrip van automatisering noodzakelijk.

Aanpak automatisering als stelsel van beheers- en controlemaatregelen

Bij de benadering van de bedrijfsprocessen analyseert de accountant welke risico's er per proces zijn en welke maatregelen de cliënt heeft getroffen ter beheersing van geïdentificeerde risico's, met als doel vast te stellen in welke mate de cliënt haar onderneming beheerst en waar de accountant bij zijn controle op kan steunen. Niet in de laatste plaats geldt dat deze aanpak (de procesanalyse) ook de mogelijkheden tot advisering vergroot.

De beslissing om te steunen op deze geautomatiseerde beheersmaatregelen en controles kan pas plaatsvinden na de beoordeling van de algemene beheersmaatregelen rondom het geautomatiseerde informatieverwerkende proces en na beoordeling van de kwaliteit van de gebruikte applicaties.

Deze beoordeling van de kwaliteit van de applicaties en de getroffen maatregelen van interne controle vraagt specifieke kennis van de accountant, zeker wanneer het gaat om geïntegreerde informatieverwerkende softwarepakketten zoals bijvoorbeeld BAAN, SAP en JD Edwards. Het doorgronden van de risico's bij het gebruik van genoemde pakketten is een vak apart.

De toekomstige controleaanpak

Hoewel niemand in de toekomst kan kijken, wordt toch verwacht dat de rol van de accountant gaat veranderen. De accountant zal in de toekomst regelmatig bij de klant zijn. Dit betekent dat hij het bedrijf goed kent en behoorlijke kennis heeft van de wijze waarop de klant de processen heeft ingericht en de bedrijfsrisico's beheerst. Zodoende weet de accountant goed waar eventuele risico's reteren en waar de accountant dus zelf aanvullende werkzaamheden moet verrichten om te kunnen komen tot een deugdelijke grondslag voor een verklaring bij de jaarrekening. Dit vraagt van de accountant bijzondere kennis en vaardigheden op het gebied van de procesanalyse en in geval van complexe automatisering veel automatiseringskennis.

Deze wijze van controle en feitelijk 'vinger-aan-de-pols' houden bij klanten stelt de accountant in staat efficiënt, effectief en ook tijdig met een mededeling te komen bij de financiële verantwoording en wel op ieder gewenst moment.

Rotationalschap bij KPMG EDP Auditors

Door de ontwikkeling van de automatisering binnen ondernemingen en de specialisatie van IT-auditors ontstond binnen KPMG de behoefte aan accountants die meer dan gemiddelde kennis van automatisering hebben.

Enerzijds als brugfunctie tussen de gespecialiseerde Technical IT-auditors en anderzijds voor de handhaving van de kwaliteit van de dienstverlening in het kader van de jaarrekeningcontrole. Deze behoefte werd nog eens versterkt door de introductie van de nieuwe controleaanpak Audit 2000, die een multidisciplinaire aanpak vraagt. Ten slotte was de belangrijkste reden de cliënt; immers deze vraagt om een moderne accountant die thuis is in onder meer de IT-audit en die dus een behoorlijke kennis heeft van de automatisering, net als de moderne manager binnen een onderneming.

Dit heeft ertoe geleid dat in 1995 het rotationalprogramma (ook wel masterclass genaamd) is opgezet door KPMG EDP Auditors in samenwerking met KPMG Accountants. Dit programma houdt in dat er voor een periode van drie jaar uitwisseling plaatsvindt van pas afgestudeerde registeraccountants, om een opleiding in theorie en praktijk te krijgen tot IT-auditor. Dit betekent in de praktijk dat de tijdbesteding van de rotationals ongeveer bestaat uit:

- * dertig procent studeren voor de opleiding, aan één van de Nederlandse universiteiten, tot register IT-auditor (RE);
- * vijftig procent uitvoeren van IT-auditopdrachten, en
- * twintig procent uitvoeren van jaarrekeningcontroles en aanverwante opdrachten als accountant.

De IT-auditopdrachten worden uitgevoerd onder leiding van ervaren IT-auditors die zorgen voor opleiding in de praktijk en coaching van de rotationals. Getracht wordt een goede verdeling te krijgen van de verschillende soorten IT-auditopdrachten die voorkomen. Rotationals zullen naast information system audits ook meer technisch gerichte audits uitvoeren bij grote rekencentra en financiële instellingen, zoals verzekeraars en banken.

Naast de IT-auditopdrachten blijven de rotationals ook jaarrekeningcontroles en andere aanverwante opdrachten uitvoeren. De belangrijkste reden hiervoor is dat de pas afgestudeerde registeraccountants voldoende 'feeling' met het beroep dienen te houden, om bij te blijven op het accountantsvakgebied. Daarnaast is de praktische reden dat, met de huidige schaarste, binnen de accountantspraktijk met name in de drukke perioden in het voorjaar en najaar (interim-controles) de goed opgeleide en ervaren accountants hard nodig zijn voor de bediening van de klanten.

Het rotationalprogramma biedt voor de rotationals nieuwe mogelijkheden voor het volgen van een tweede postdoctorale opleiding en voor het opdoen van nieuwe werkervaring op een nieuw en zich snel ontwikkelend terrein, namelijk de automatisering.

Het rotationalprogramma betekent een mogelijkheid om talentvolle medewerkers een alternatief carrièrepad te bieden en het ontstaan van een groep specialisten die twee vakgebieden kennen vanuit theorie en praktijk, waarmee de kwaliteit van de dienstverlening wordt verbeterd. Er is bij dit programma dus duidelijk sprake van een win-win-situatie.

System Auditorschap

Naast het beschreven rotationalschap is in 1997 een pilotproject van start gegaan dat in de praktijk het System Auditorschap wordt genoemd. Dit houdt in dat assistenten en trainees binnen de accountantspraktijk, met voldoende affiniteit voor automatisering en met redelijke ervaring op het gebied van de aanpak van de controle van de jaarrekening, een opleiding in de praktijk krijgen van ervaren IT-auditors. Deze opleiding bestaat uit een aantal cursussen op automatiseringsgebied en op IT-auditgebied en daarnaast uit een praktijkopleiding. In de cursussen wordt aandacht besteed aan audits van de algemene maatregelen van beheersing in de automatiseringsomgeving binnen bedrijven (general IT controls) en aan system audits. In die duale opleiding wordt duidelijk gemaakt wat het belang is van het onderscheid, hoe deze audits worden uitgevoerd in de praktijk en welke hulpmiddelen hierbij kunnen worden gebruikt.

De praktijkopleiding komt erop neer dat deelnemers aan het system auditorschap-programma een aantal klanten selecteren waarbij zij het geleerde uit de cursussen in praktijk brengen. Dit betekent dat 'system auditors' (niet te verwarren met de system auditors vanuit het vakgebied IT-audit) voor deze klanten een plan opstellen voor de aanpak van de IT-audit in het kader van de jaarrekeningcontrole. Zij worden hierbij begeleid door een persoonlijke coach, die ze van de nodige kennis en ook van audit tools voorziet. Na de goedkeuring van het plan dient het plan in de praktijk te worden uitgevoerd en moet over de bevindingen worden gerapporteerd.

Hoewel dit programma qua opleiding en diepgang niet te vergelijken is met het rotationalprogramma, is het toch een belangrijk instrument voor de vergroting van de kennis op automatiseringsgebied binnen de accountantspraktijk en is het een interessante mogelijkheid voor medewerkers uit de accountantspraktijk om zich breed te ontwikkelen en te leren om multidisciplinair te werken bij de aanpak van de controle van de jaarrekening.

Conclusies

De accountant treft tegenwoordig in bijna alle gevallen een geautomatiseerde omgeving aan bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening. Steeds vaker zal de accountant een risico-inschatting moeten maken van de aangetroffen maatregelen op het gebied van de automatisering. Dit vraagt om ruime ervaring en begrip bij accountants van geautomatiseerde systemen en processen. Klanten verwachten dit ook van de huidige accountant. Daarbij komt dat de ontwikkelingen op automatiseringsgebied nog lang niet stilstaan, en dat het voor accountants derhalve van groot belang is om 'de boot' niet te missen. Anders zal de accountant in de toekomst bij controles met een complexe automatiseringsomgeving niet meer in staat zijn de IT-auditors aan te sturen en daarmee zijn positie in het proces van de controle van de jaarrekening verliezen.

Het rotationalschapprogramma en het System Auditorschap voorzien in deze behoefte bij de klant en bij de

accountant. Het is daarom voor de accountants van belang dat er voldoende wordt geparticipeerd in het programma en dat kennisuitwisseling op grote schaal blijft plaatsvinden. Gepleit moet daarom worden de huidige programma's te continueren.

Met het rotationalschap en het opleiden van specialisten op het gebied van de accountancy en de IT-audit heeft KPMG duidelijke stappen gezet in de richting van de dienstverlening door accountants in de toekomst.

Ten slotte blijft dan nog de vraag of wij te maken hebben met accountants mét of met IT-auditors mét, met andere woorden hebben wij hier te maken met een RE RA of met een RARE. In de Nederlandse taal geeft deze laatste titel veel hilariteit, maar misschien moeten we wel kijken naar de Engelse betekenis, zeldzaam. De letterlijke Nederlandse betekenis is echter niet terecht en gehoopt moet worden dat de letterlijke Engelse betekenis in de toekomst niet meer van toepassing is. De afkorting RE RA heeft dus de voorkeur.

6 juli 2009. De accountant wordt gebeld door een klant met de vraag of de accountant morgen aan het eind van de dag een verklaring kan afgeven bij de balans en resultatenrekening van 6 juli 2009. Deze verklaring heeft de klant nodig voor een aanbesteding. De accountant antwoordt dat dit geen probleem is. Hij kent immers het bedrijf goed. Hij weet tot op de dag van vandaag hoe bedrijfsprocessen zijn ingericht, welke automatiseringssystemen leiden tot financiële overzichten en welke risico's hij zelf door middel van aanvullend werk moet afdekken om te komen tot een verklaring bij de financiële verantwoording.

Literatuur

- [Bien95]
M.E. van Biene-Hershey, *IT Auditing, an object oriented approach*, Delwel, 1995.
- [Boer94]
J.C. Boer RE RA, *De invloed van informatietechnologie op de interne controleprincipes*, Compact 1994/4.
- [Jonk94]
R.A. Jonker RA, *Geautomatiseerde gegevensbewerking en accountantscontrole*, Compact 1994/4.
- [Munc95]
Mw. W.A. de Munck RA, *Informatietechnologie als beoordelingsobject in de hedendaagse controlebenadering*, Compact 1995/3.
- [Neis98]
A.W. Neisingh RE RA, *Informatie- en communicatietechnologie en accountants: een verstandsbuwelijk?*, Compact 1998/3.
- [NIVR88]
Koninklijk NIVRA, *Geschrift 44, Deel VI. Feitelijke aanpak Systems Audit (FASA)*, 1988.
- [NIVR89]
Koninklijk NIVRA, *Geschrift 53, Deel VII. Kwaliteitsoordelen over informatievoorziening*, 1989.
- [Praa92]
J.C. van Praat en J.M. Suerink, *Inleiding EDP-Auditing, kwaliteitscontrole en beveiliging van informatiesystemen*, Kluwer Bedrijfsinformatica, Deventer 1992.